

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	7-8
ΣΥΝΤΜΗΣΕΙΣ	9-13

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄:

Θ. ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑ ΚΑΙ ΠΑΛΑΙΑ ΔΙΑΘΗΚΗ

A. Ἡ ἔννοια τῆς «θυσίας»	15-45
1. Εἰσαγωγικά	15-16
2. Ἡ θυσία τοῦ Ἀβραάμ ὡς προτύπωση τῆς Θ. Εὐχαριστίας.	17-25
α) Εἰσαγωγικά	17-18
β) Τὰ στοιχεῖα τῆς θυσίας τοῦ Ἀβραάμ, τὰ ὅποια προΐδεάζουν γιά τὴν Θ. Εὐχαριστία.	18
γ) Ἡ παλαιδιαθηρικὴ τυπολογία στὴν Κ.Δ. περὶ τῆς θυσίας τοῦ Ἀβραάμ ὡς προτυπώσεως τῆς Θ. Εὐχαριστίας.	18-20
(i) Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ στὴν Κ.Δ. ὡς τυπολογία περὶ τῆς σταυρικῆς θυσίας.	19-20
(ii) Ἡ ἀντιστοιχία τοῦ Ἰσαὰκ μὲ τὸν Ἰησοῦ, στοιχεῖο ποῦ ἐνισχύει τὴν μορφή τοῦ Ἀβραάμ ὡς προτυπωτικὴ τῆς σταυρικῆς θυσίας.	20
δ) Ἡ ἐρμηνεία τῶν ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων γιὰ τὴν θυσία τοῦ Ἀβραάμ ὡς προτύπωση τῆς Θ. Εὐχαριστίας.	20-25
3. Ἡ θυσία τοῦ μόσχου ὡς προτύπωση τῆς Θ. Εὐχαριστίας	25-38
α) Παλαιδιαθηρικὴ προσέγγιση	25-28
(i) «Ἄγιαστικὴ θυσία»	25-26
(ii) Θυσία ἐξιλαστήριος ὑπὲρ ἁμαρτιῶν.	26-28
β) Ἡ ἐκκλησιαστικὴ γραμματεία περὶ τῆς θυσίας τοῦ μόσχου ὡς προτυπώσεως τῆς Θ. Εὐχαριστίας	28-37
(i) Ἰησοῦς, ὁ «θυόμενος μόσχος»	28-33
(ii) Ἰησοῦς, ὁ «μόσχος ὁ σιτευτός»	33-36
(iii) Ἡ διαφοροποίηση τῆς σταυρικῆς θυσίας ἀπὸ τὶς θυσίες μόσχων.	36-37
γ) Ἡ ἔννοια τοῦ Κυρίου ὡς «θυόμενου μόσχου» στὴν Ὀπισθάμβωνο εὐχῆς τῆς Θ. Λειτουργίας τοῦ Μ. Βασιλείου	37-38
4. Ἡ θυσία τοῦ Ὀλοκαυτώματος	38-40
5. Ἡ πασχάλια θυσία	40-44
6. Ὁ Χριστὸς προσφέρεται ὡς θυσία	44-45
B. Ἡ ἔννοια τῆς «εὐλογίας» καὶ «εὐχαριστίας»	45-48
1. Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη.	45-47
2. Ἡ ἐβραϊκὴ λατρεία	47-48

Γ. Ἄλλες εὐχαριστιακὲς προτυπώσεις τῆς Π.Δ.	48-54
1. Ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος	48-49
2. Ὁ Μελιχισεδέκ	49-50
3. Ἡ εὐλογία τοῦ Ἰακώβ ἀπὸ τὸν Ἰσαὰκ	50-51
4. Τὸ Ἠσαΐου 6, 1-7	51-52
5. Τὸ Ἠσ. 33, 13-19	52-53
6. Ἡ προφητεία τοῦ Μαλαχίου	53
7. Ἡ προσφορὰ τῆς σεμιδάλεως	54

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β':

Η ΘΕΙΑ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑ ΣΤΗΝ ΚΑΙΝΗ ΔΙΑΘΗΚΗ

A. Τὸ Α' Κορ. 11, 23-32.	56-72
1. Ἑρμηνευτικὴ προσέγγιση τοῦ κειμένου.	58-65
α) Ἡ ἀποστροφή τοῦ Παύλου περὶ τῆς Θ. Εὐχαριστίας ὡς «ἀναμνήσεως».	58-60
β) Ἡ «καταγγελία τοῦ θανάτου τοῦ Κυρίου» ἄχρι οὗ ἔλθῃ.	60-61
γ) Ἡ ἀνάξια προσέλευση στὴ Θ. Εὐχαριστία (Α' Κορ. 11, 27-32)	61-63
δ) Ἡ Α' Ἐπιστολὴ πρὸς Κορινθίους ὡς εἰσαγωγὴ στὴν τέλεση τῆς Θ. Εὐχαριστίας	64-65
2. Ἡ ἔννοια τῆς λειτουργικῆς παραδόσεως	65-72
α) Ἐπισημάνσεις μὲ ἀφορμὴ τὸ κείμενο	66-69
β) Ἡ διαμόρφωση μιᾶς εὐχαριστιακῆς λειτουργικῆς παραδόσεως	69-72
B. Τὸ «Κυριακὸ Δεῖπνο».	72-77
Γ. Ἡ «κλάσις τοῦ ἄρτου».	77-88
1. Οἱ μαρτυρίες ἐκ τῶν Εὐαγγελίων.	78-81
2. Οἱ μαρτυρίες τῶν Πράξεων καὶ τοῦ ἀπ. Παύλου	81-87
3. Ἀξιοσημειώτες ἑρμηνευτικὲς θεωρήσεις.	87-88
Δ. Ἡ ἰωάννειος εὐχαριστιακὴ θεολογία.	89-108
1. Ἰω. 6, 27-63.	91-107
α) Σχόλια ἐπὶ τοῦ κειμένου	91-100
β) Ἰω. 13, 29: ὁ χαρακτήρας τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου.	100-104
γ) Α' Ἰω. 4, 10: ἡ ἔννοια τοῦ «ἰλασμοῦ»	104-106
δ) Α' Ἰω. 5, 5-8	106-107
2. Τὸ θαῦμα τῆς Κανᾶ	107-108
E. Ἡ Θ. Εὐχαριστία ὡς «θυσία» στὶς Ἐπιστολὲς τοῦ ἀπ. Παύλου	108-116
1. Οἱ μαρτυρίες τῆς Πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολῆς.	108-113
α) Ἐβρ. 13, 10-16	109-110
β) Ἡ ἔννοια τοῦ Χριστοῦ ὡς Ἀρχιερέως στὴν πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολὴ	110-113
2. Ἡ ἔννοια τῆς «θυσίας» στὶς ὑπόλοιπες Ἐπιστολὲς τοῦ ἀπ. Παύλου	113-116
α) Ρωμ. 3, 25: ἡ θυσία τοῦ Κυρίου ὡς «ἰλασμός».	113-115

β) Ρωμ. 12, 1-2	115
γ) Πτυχές τῆς ἔννοιᾶς τῆς θυσίας σὲ ἄλλες (πλὴν τῆς πρὸς Ρωμαίους) Ἐπιστολές	116
ΣΤ. Οἱ Καθολικὲς Ἐπιστολές	116
Ζ. Ἡ Θ. Εὐχαριστία στὴν Ἀποκάλυψη τοῦ Ἰωάννου	117-119

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄

ΟΙ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑΚΕΣ ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ ΣΤΙΣ ΠΗΓΕΣ ΤΩΝ Α΄ - Δ΄ ΑΙΩΝΩΝ

A) Ἡ Α΄ Ἐπιστολὴ τοῦ Κλήμεντος Ρώμης πρὸς Κορινθίους	121-124
B) Ἡ ἐπιστολὴ Πλινίου, τοῦ Νεοτέρου (112 μ.Χ.)	124
Γ) Ἡ Διδαχὴ τῶν Δώδεκα Ἀποστόλων (ἀρχὲς τοῦ 2ου μ.Χ. αἰῶνα)	125-128
Δ) Οἱ μαρτυρίες τοῦ Ἰγνατίου Ἀντιοχείας (+ 107)	128-134
Ε) Οἱ μαρτυρίες τοῦ Ἰουστίνου, Φιλοσόφου καὶ Μάρτυρος (+ 165)	134-140
ΣΤ) Οἱ εὐχαριστιακὲς ἐπιγραφὲς Ἀβερκίου καὶ Πεκτορίου (τέλος 2ου μ.Χ. αἰ.)	140-143
Ζ) Ἡ Θ. Εὐχαριστία στὶς μαρτυρίες τοῦ Εἰρηναίου Λυῶνος (+ 202 μ.Χ.)	144-147
Η) Οἱ εὐχαριστιακὲς μαρτυρίες Κλήμεντος τοῦ Ἀλεξανδρέως (+ πρὸ τοῦ 215 μ.Χ.)	148-150
Θ) Οἱ εὐχαριστιακὲς μαρτυρίες στὸν Τερτυλλιανὸ (+ μετὰ τὸ 225 μ.Χ.)	150-155
Ι) Ἡ Θ. Εὐχαριστία στὴν «Ἀποστολικὴ Παράδοση» τοῦ Ἰππολύτου Ρώμης (+ 235)	155-158
ΙΑ) Εὐχαριστιακὰ στοιχεῖα στὰ ἔργα τοῦ Ἰωριγένη (+253-254 μ.Χ.)	158-163
ΙΒ) Μαρτυρίες περὶ Θ. Εὐχαριστίας στὸν Κυπριανὸ Καρθαγένης (+ 258 μ.Χ.)	164-174
ΙΓ) Εὐχαριστιακὲς μαρτυρίες στὸ ἔργο τοῦ Διονυσίου Ἀλεξανδρείας (+264 μ.Χ.)	174-176
ΙΔ) Ἡ συροχαλδαϊκὴ Ἀναφορὰ Ἀδδαίου καὶ Μάριος (τέλη 3ου αἰ.)	176-180
ΙΕ) Ἡ Θ. Εὐχαριστία στὸ Εὐχολόγιον τοῦ Σεραπίωνος (+ μετὰ τὸ 362 μ.Χ.)	180-192
ΣΤ) Οἱ εὐχαριστιακὲς μαρτυρίες τοῦ Εὐσεβίου Καισαρείας (+ 339)	192-199
ΙΖ) Οἱ εὐχαριστιακὲς μαρτυρίες τοῦ Μ. Ἀθανασίου (+ 373)	199-202
ΙΗ) Οἱ εὐχαριστιακὲς μαρτυρίες τοῦ Μ. Βασιλείου (+ 378)	202-210
ΙΘ) Οἱ εὐχαριστιακὲς μαρτυρίες Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου (+ 390)	210-212
Κ) Οἱ εὐχαριστιακὲς μαρτυρίες Γρηγορίου τοῦ Νύσσης (+ 394)	212-216
ΚΑ) Ἡ Θ. Εὐχαριστία στὶς «Μυσταγωγικὲς Κατηχήσεις» τοῦ Κυρίλλου Ἱεροσολύμων (+ 386)	216-226
ΚΒ) Ἡ Θ. Εὐχαριστία στὶς Ἀποστολικὲς Διαταγὲς	227-233
ΚΓ) Οἱ εὐχαριστιακὲς μαρτυρίες τοῦ Ἀμβροσίου Μεδιολάνων (+397)	233-242
ΚΔ) Οἱ εὐχαριστιακὲς μαρτυρίες τοῦ Ἰωάννου Χρυσοστόμου (+407)	242-289
ΚΕ) Σύνοψη τῶν μαρτυριῶν περὶ τῆς Θ. Εὐχαριστίας (Α΄-Δ΄ αἰ.)	289-310
1. Ἡ εὐχαριστιακὴ ὀρολογία	290-292
2. Ἐπιμέρους τμήματα τῆς Θ. Εὐχαριστίας	292-298

3. Τελετουργικά θέματα	298-302
4. Ἡ εὐχαριστιακὴ θεολογία	302-310

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄:

ΘΕΜΑΤΑ ΕΞΕΛΙΞΕΩΣ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑΣ
ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΠΡΩΤΟΥΣ ΑΙΩΝΕΣ

A) Ἀπὸ τίς «ἀγάπες» στὴν πρῶνὴ Λειτουργία	311-313
B) Ἀπὸ τὸν αὐτοσχδιασμὸ τῶν εὐχῶν τῆς Θείας Εὐχαριστίας σὲ διαμόρφωση συγκεκριμένου κειμένου.	314-324
Γ) Ἀπὸ τὴν «Εὐχαριστία» στὴν Ἐπίκληση.	324-331
Δ) Ἀντιαιρετικὴ θεολογία καὶ εὐχαριστιακὴ προσευχὴ τὸν τέταρτο αἰῶνα.	331-343
1. Ἡ ἐπίκληση στὸ Εὐχολόγιο τοῦ Σεραπίωνος καὶ στὴν ἀλεξανδρινὴ λειτουργικὴ παράδοση	331-336
2. Τὸ θέμα τῆς ἐπικλήσεως στὸν Μ. Βασίλειο	336-338
3. Ἡ ἐπίκληση στὸν Γρηγόριο Θεολόγο.	338
4. Ἡ ἐπίκληση στὸν Γρηγόριο Νύσσης	338-339
5. Ἀμβρόσιος Μεδιολάνων: καθαγιασμὸς μὲ τοὺς λόγους τοῦ Χριστοῦ. . .	339-342
6. Ἐπιλογικὰ συμπεράσματα	342-343

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε΄:

ΟΙ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑΚΕΣ ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ ΣΤΙΣ ΠΗΓΕΣ ΤΩΝ Ε΄- Θ΄ ΑΙΩΝΩΝ

A) Οἱ εὐχαριστιακὲς μαρτυρίες στὰ ἔργα τοῦ Ἐπιφανίου, Ἐπισκόπου Σαλαμίνοσ τῆς Κύπρου (+403).	345-349
1. Περί τῆς εὐχαριστιακῆς πρακτικῆς τῶν αἰρετικῶν	345
2. Ἡ σχέση χριστιανικῆς καὶ ἐβραϊκῆς λατρείας: Περί «προσφορῶν», ἐβραϊκῶν Συναγωγῶν καὶ «Ἡμεροβαπτιστῶν»	346
3. Ἡ Θ. Λειτουργία, ἡ φερομένη ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Ἐπιφανίου.	346-349
B) Εὐχαριστιακὲς μαρτυρίες στὸν Θεόδωρο Μοψουεστίας (+428).	350-352
Γ) Ἡ Θεία Εὐχαριστία στὰ ἔργα τοῦ Ἀύγουστίνου (+430).	352-356
Δ) Εὐχαριστιακὲς μαρτυρίες στὰ ἔργα Ἰσιδώρου τοῦ Πηλουσιώτου (+437).	356-358
E) Οἱ εὐχαριστιακὲς μαρτυρίες στὰ ἔργα τοῦ Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας (+444).	358-362
ΣΤ) Ἡ Θεία Εὐχαριστία στὸ <i>Περί ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας</i> ἔργο (τέλη 5ου αἰ.)	362-376
1. Οἱ τελετουργικὲς πληροφορίες τοῦ <i>Περί ἐκκλησιαστικῆς</i> <i>ἱεραρχίας</i> σχετικῶς μὲ τὴν Θ. Εὐχαριστία	363-366
2. Ἡ θεολογικὴ ἐρμηνεία τῆς Θ. Εὐχαριστίας	366-376
3. Ἐπιλογικὰ στὰ περὶ Θ. Εὐχαριστίας σύμφωνα μὲ τὸ <i>Περί ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας</i>	376
Z) Ἡ μαρτυρία τοῦ Λεοντίου Βυζαντίου (+545) περὶ Ἀναφορᾶς.	377-378
H) Ἡ Θ. Εὐχαριστία στὸ ἔργο τοῦ Ἰ. Δαμασκηνοῦ (+749).	378-381
Θ) Εὐχαριστιακὲς μαρτυρίες στὰ ἔργα τοῦ Μ. Φωτίου (+893).	381-382

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ':

Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΤΜΗΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ
ΘΕΙΑΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

A) Εἴσοδος - Ἐναρξη - Ἀντίφωνα.	383-384
B) Τρισάγιο καὶ ἀναγνώσματα.	385-386
Γ) Μ.Εἴσοδος - Προσκομιδὴ - Χερουβικὸς ὕμνος - Εὐχὴ τοῦ Χερουβικοῦ . . .	386-393
Δ) Ἀσπασμὸς τῆς εἰρήνης - Σύμβολο τῆς Πίστεως	393
Ε) Ἡ ἁγία Ἀναφορὰ	394-395
ΣΤ) Τὰ Δίπτυχα	395-396
Ζ) Κυριακὴ Προσευχὴ - Θ.Μετάληψις - Ἀπόλυση.	396

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ζ':

ΤΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΑ ΤΗΣ Θ. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ 6ου-15ου αἰ.

A) Εἰσαγωγικά.	397-421
B) Ἡ «Μυσταγωγία» τοῦ ἁγ. Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ	421-450
1. Ἡ θέσις τῆς «Μυσταγωγίας» στὴ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο τοῦ ἁγ. Μαξίμου	421-435
α) Ὁ συγγραφέας	422-423
β) Ἡ «Μυσταγωγία».	423-425
γ) Τὸ φιλολογικὸ καὶ θεολογικὸ εἶδος τῆς λειτουργικῆς θεωρίας . . .	426-430
δ) Φιλολογικὴ καὶ θεολογικὴ γνησιότητα τῆς «Μυσταγωγίας»	430-435
2. Ἡ Θ. Εὐχαριστία στὴ Μυσταγωγία	435-450
α) Ἡ καταγραφὴ τῆς εὐχαριστιακῆς συνάξεως.	436-438
β) Ἡ σχέση τῆς καταγραφῆς τῶν τμημάτων τῆς Θ. Λειτουργίας ἀπὸ τὸν Μάξιμο μὲ τὶς ἀντίστοιχες εὐχὲς τῶν Λειτουργιῶν Μ. Βασιλείου καὶ Ἰωάννου Χρυσοστόμου	438-439
γ) «Μυστήριον» καὶ «σύμβολον» στὴν εὐχαριστιακὴ θεολογία τοῦ Μαξίμου	439-443
δ) Εὐχαριστιακὸς συμβολισμὸς καὶ εὐχαριστιακὸς ρεαλισμὸς	443-444
ε) Ἡ θεολογία τῆς Θ. Εὐχαριστίας σύμφωνα μὲ τὴ Μυσταγωγία	444-450
Γ) Ἡ «Ἱστορία ἐκκλησιαστικὴ καὶ μυστικὴ θεωρία» τοῦ Γερμανοῦ Κωνσταντινουπόλεως	451-483
1. Γνησιότητα καὶ συγγραφέας τοῦ ἔργου.	451-456
2. Ἡ θέσις τοῦ ἔργου στὴν ἱστορία τῆς Θ. Εὐχαριστίας.	456-458
3. Τὸ περιεχόμενον τοῦ ἔργου.	458-483
α) Περὶ τοῦ τίτλου.	458-460
β) Ἡ ἀναφορὰ τοῦ ἔργου στὴν Ἐκκλησία, σὲ ἱερὰ ἀντικείμενα καὶ σὲ τμήματα τοῦ ναοῦ.	460-462
γ) Ἡ Λειτουργία τοῦ Λόγου.	462-473
(i) Ἡ Προετοιμασία τῶν Τιμίων Δώρων	462-464
(ii) Ἡ ἔναρξη τῆς Θ. Λειτουργίας	464-465
(iii) Τὰ ἀντίφωνα.	465-467

(iv) Ἡ Εἴσοδος τοῦ Εὐαγγελίου (Μικρὴ Εἴσοδος)	468
(v) Ὁ Τρισάγιος Ὕμνος καὶ ἡ εἰσαγωγικὴ εὐλογία τοῦ Ἐπισκόπου	469
(vi) Τὰ ἀναγνώσματα	470-472
(vii) Εὐχές καὶ αἰτήσεις μετὰ τὴν ἀνάγνωση τοῦ Εὐαγγελίου	472-473
δ) Ἡ Λειτουργία τῶν πιστῶν	473-483
(i) Χερουβικὸς ὕμνος καὶ Μ. Εἴσοδος	473-475
(ii) Ὁ ἀσπασμὸς καὶ τὸ σύμβολο τῆς πίστεως	475-476
(iii) Ἡ ἅγια Ἀναφορὰ	476-479
(iv) Δίπτυχα - Κυριακὴ Προσευχὴ - Θ. Μετάληψη - Ἀπόλυση	479-481
(v) Ἐπιλεγόμενα	482-483
Δ) Ἡ Προθεωρία τοῦ Θεοδώρου Ἀνδίδων	483-509
1. Συγγραφέας καὶ χρόνος συγγραφῆς	483-489
α) Εἰσαγωγικὰ περὶ τῶν συγκεκριμένων θεμάτων	483-484
β) Τὸ θέμα τοῦ συγγραφέα	484-486
γ) Ἡ σύνθεση τῆς Προθεωρίας μετὰξὺ τοῦ 1054 καὶ τοῦ 1067	486-487
δ) Οἱ φιλολογικὲς πηγὲς τῆς Προθεωρίας	488-489
2. Ὁ τελετουργικὸς καὶ θεολογικὸς ὑπομνηματισμὸς τῆς Θ. Λειτουργίας	489-507
α) Ἡ εἰσαγωγικὴ θεολογικὴ θέση τῆς Προθεωρίας	489
β) Περὶ τῆς ἁγίας Τραπέζης καὶ τοῦ προσφερόμενου ἄρτου	489-490
γ) Ἡ Ἀκολουθία τῆς Προθέσεως καὶ ἡ λήψη «καιροῦ»	490-492
δ) Τὰ ἀντίφωνα	492-493
ε) Ὁ Τρισάγιος Ὕμνος καὶ ἡ εἴσοδος τοῦ ἀρχιερέα στὸ ἅγιο Βῆμα	493-495
στ) Ἡ εὐλογία τῆς ἄνω καθέδρας, τὰ ἀναγνώσματα καὶ οἱ εὐχές γιὰ κατηχομένους καὶ πιστούς	495-497
ζ) Ἡ Μεγάλῃ Εἴσοδος	497-498
η) Τὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως καὶ ἡ Ἀναφορὰ	498-502
θ) Ἰδρυτικοὶ λόγοι/ Ἀνάμνηση/ Ἐπίκληση	502-504
ι) Ἡ μνημόνευση τῶν ἁγίων, τὰ Δίπτυχα καὶ ἡ Κυριακὴ προσευχὴ	504-506
ια) Ἡ Θεία Μετάληψη	506-507
ιβ) Περὶ τῆς τελέσεως δεύτερης Θ. Λειτουργίας (κατὰ τὴν ἴδια ἡμέρα) ἀπὸ τὸν ἱερέα	507
3. Ὑπομνήματα τῆς Θ. Εὐχαριστίας, τὰ ὁποῖα ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὴν Προθεωρία	508
α) Οἱ «Λειτουργικὲς Ὅμιλίαι», οἱ ὁποῖες ἀποδίδονται στὸν Τιμόθεο Ἀλεξανδρείας	508
β) Ἡ Λειτουργικὴ πραγματεία περὶ τῆς εἰκόνης τοῦ Χριστοῦ τῆς Ἐδέσεως	508
γ) Τὸ Διδακτικὸ ποίημα τοῦ Μ. Ψελλοῦ	509
δ) Ὁ Λόγος περιέχων τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἅπασαν ἱστορίαν καὶ λεπτομερῆ ἀφήγησιν πάντων τῶν ἐν τῇ θεῖα ἱερουργίᾳ τελουμένων	509

E) Ἡ Ἑρμηνεία τῆς Θείας Λειτουργίας τοῦ Νικολάου Καβάσιλα	509-600
1. Ὁ συγγραφέας τοῦ Ὑπομνήματος.	510-511
2. Εἰσαγωγικά περὶ τῆς Ἑρμηνείας	511-516
α) «Ἱστορία» καὶ «θεωρία».	511-512
β) Βιβλικὲς καὶ πατερικὲς πηγὲς τῆς Ἑρμηνείας	512-515
γ) Τὸ κείμενο τῆς Ἑρμηνείας	515-516
3. Τὸ περιεχόμενο τῆς Ἑρμηνείας	516-572
α) Εἰσαγωγικά τῆς τελετουργίας	516-530
(i) Τὸ συνοπτικὸ νόημα τῆς Θ. Λειτουργίας	516-523
§1 «Ἔργο» καὶ «τέλος» τῆς Θ. Λειτουργίας	516
§2 Ἡ μετοχὴ στὸν ἁγιασμό.	517-519
§3 Ἡ Θ. Λειτουργία ὡς «εἰκόνα τῆς πολιτείας τοῦ Σωτῆρος».	519
§4 Ἡ ἐρμηνευτικὴ μέθοδος τῆς «θεωρίας».	520
§5 Θ. Εὐχαριστία καὶ Ἐκκλησία	520-521
§6 Ἡ ἐνεργοποίηση τοῦ ἁγιασμοῦ κατὰ τὴ Θ. Εὐχαριστία	521-523
(ii) Περὶ τῶν Τιμίων Δώρων	523-525
§1 Ἡ τοποθέτησή τους στὴν Πρόθεση	523
§2 Τὰ Τίμια Δώρα ὡς ἀπαρχὲς τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς	524-525
(iii) Περὶ τοῦ προσφερόμενου ἄρτου	525-526
§1 Ἡ τμηματικὴ προσφορὰ τοῦ ἄρτου	525-526
§2 Ἡ χάραξη ἐπὶ τοῦ ἄρτου τῶν «συμβόλων τοῦ πάθους τοῦ Χριστοῦ»	526-528
(iv) Περὶ τῆς ἐννοίας τῆς «ἀναμνήσεως»	528-530
β) Τὰ τμήματα τῆς Θ. Λειτουργίας	530
(i) Ἡ Προσκομιδὴ.	530-533
(ii) Δοξολογία καὶ ἑναρξὴ τῆς Θ. Λειτουργίας	533-534
(iii) Οἱ αἰτήσεις γιὰ τὴν εἰρήνην	534-539
(iv) Τὰ ἀντίφωνα καὶ ἡ μικρὴ εἴσοδος	539-544
(v) Ὁ Τρισάγιος ὕμνος, τὰ Ἀναγνώσματα καὶ οἱ εὐχὲς ποὺ ἀκολουθοῦν	544-548
(vi) Ἡ εἰσαγωγὴ τῶν Δώρων στὸ θυσιαστήριο	548-550
(vii) Ὁμολογία τῆς πίστεως - εὐχὲς πιστῶν - διάλογος ἱερέα καὶ λαοῦ	550-553
(viii) Ἡ Ἀναφορὰ καὶ ὁ ἁγιασμὸς τῶν Δώρων.	553-558
(ix) Τὰ Δίπτυχα - Αἰτήσεις καὶ εὐχὲς πρὶν ἀπὸ τὴν Κυριακὴν προσευχὴν.	558-565
(x) Κυριακὴ Προσευχὴ - Κεφαλοκλισία - Εὐχὲς εὐχαριστίας.	565
(xi) Ἡ ὕψωση τῶν Τιμίων Δώρων	565-567
(xii) Ἡ χρῆση τοῦ ζέοντος	567-568
(xiii) Ἡ Μετάληψη τῶν πιστῶν καὶ ἡ Εὐχαριστία μετὰ ἀπὸ τὴν Μετάληψη/ Ὁλοκλήρωση τῆς Θ. Λειτουργίας	568-572
4. Ἐπιμέρους θεολογικὰ θέματα στὴν «Ἑρμηνεία» τοῦ Καβάσιλα	572-600

α)	Ἡ βεβαιότητα τῆς πίστεως κατὰ τὴν ἐπιτέλεση τῆς Θ. Εὐχαριστίας.	572-574
β)	Ὁ ἁγιασμός ζώντων καὶ τεθνεώτων ἀπὸ τὰ Δῶρα τῆς Θ. Εὐχαριστίας.	574-578
γ)	Περὶ τῆς μεσιτείας τοῦ Χριστοῦ κατὰ τὴ Θ. Εὐχαριστία	579-580
δ)	Περὶ τοῦ ἁγιασμοῦ τῶν Δώρων.	580-585
ε)	Ἀναίρεση κατηγοριῶν τῶν Λατίνων περὶ τῆς Ἐπικλήσεως.	585-592
στ)	Ἡ θεολογία περὶ τῆς «θυσίας».	592-596
ζ)	Ἡ Εὐχαριστία ὡς «σημεῖο» τῆς Ἐκκλησίας.	596-598
η)	Ὁ λειτουργικὸς εὐχαριστιακὸς συμβολισμὸς	598-600
ΣΤ)	Ὁ ὑπομνηματισμὸς τῆς Θ. Λειτουργίας στὰ ἔργα τοῦ Συμεῶν Θεσσαλονίκης	600-644
1.	Ὁ συγγραφέας, τὰ κείμενα καὶ οἱ ἐκδόσεις τους	600-601
2.	Τελετουργικὲς καὶ ἐρμηνευτικὲς μαρτυρίες περὶ τῆς Θ. Εὐχαριστίας . .	601-641
α)	Ἡ πηγὴ τοῦ εὐχαριστιακοῦ ὑπομνηματισμοῦ.	601-602
β)	Ὁ διονυσιακὸς ὄρος «κοινωνία».	602-603
γ)	Ἡ ἀκολουθία τοῦ «καιροῦ» τοῦ Ἐπισκόπου καὶ ἡ ἐνδυσή του μὲ τὰ ἱερὰ ἄμφια.	603-605
δ)	Ἡ ἀκολουθία τῆς Προθέσεως	605-619
	(i) Εὐλογία τοῦ Ἀρχιερέα καὶ ἐπιτέλεση τῆς Προθέσεως ἀπὸ τὸν δεῦτερο τῇ τάξει ἱερέα	605-614
	§1 Ἡ εὐλογία	605
	§2 Ἡ ἐπιτέλεση τῆς Προθέσεως.	605-614
	(ii) Οἱ συμβολισμοὶ	614-616
	(iii) Περὶ τοῦ ἐνζύμου ἄρτου.	616-618
	(iv) Ἡ πλάνη τῶν Ἀρμενίων περὶ τῆς χρησιμοποίησεως τοῦ οἴνου κατὰ τὴ Θ. Εὐχαριστία	619
ε)	Τὰ ἀντίφωνα καὶ ἡ Μικρὴ Εἴσοδος	620-622
	(i) Ἡ φαλμῶδηση τῶν Ἀντιφῶνων	620
	(ii) Ἡ ἐπιτέλεση τῆς Μικρῆς Εἰσόδου καὶ ὁ θεολογικὸς συμβολισμὸς τῆς	620-622
στ)	Προετοιμασία γιὰ τὰ Ἀναγνώσματα - Τρισάγιο - Ἀναγνώσματα .	623-625
ζ)	Κατηγούμενα καὶ Μεγάλῃ Εἴσοδος.	625-630
η)	Σύμβολο τῆς Πίστεως καὶ ἀσπασμὸς τῆς εἰρήνης	630-631
θ)	Ἡ ἀγία Ἀναφορὰ	631-634
ι)	Κυριακὴ Προσευχὴ καὶ προετοιμασία γιὰ τὴ Θ. Μετάληψη	634-636
ια)	Ἡ Θεία Μετάληψη	636-639
ιβ)	Ὅπισθάμβωνος καὶ ἀπόλυση	639-641
3.	Θεολογικὰ θέματα ἀπτόμενα τῆς ἐρμηνείας τῆς Θ. Λειτουργίας	641-644
α)	Ὁ συμβολισμὸς τῆς ἀγίας Τράπεζας καὶ τοῦ καταπετάσματος . .	641-642
β)	Ὁ συμβολισμὸς τῆς εἰσόδου τοῦ ἀρχιερέα στὸ θυσιαστήριο/ συμβολισμὸς τῶν ἱερέων	642
γ)	Ἡ ἐρμηνεία τοῦ γεγονότος ὅτι οἱ ἀρχιερεῖς λειτουργοῦν ἀσκεπεῖς	642-643

δ) Χριστολογικοί συμβολισμοὶ τοῦ ἀρχιερέα κατὰ τὴν ἐπιτέλεση τῆς Θ. Εὐχαριστίας	644
4. Ἡ κατακλείδα τοῦ Ὑπομνήματος	644
Z. Συνθετικὴ παρουσίαση τῶν βυζαντινῶν Ὑπομνημάτων: τελετουργικὲς καὶ θεολογικὲς συγκλίσεις καὶ ἀποκλίσεις	645-694
1. Εἰσαγωγὴ στὴ σύνθεση	645-650
2. Ἡ σύνοψη τοῦ εὐχαριστιακοῦ συμβολισμοῦ.	650-686
α) Ἡ συμβολικὴ ἐρμηνεία τῆς Προθέσεως	651-657
β) Ὁ συμβολισμὸς τῶν ἀντιφώνων	657-658
γ) Οἱ συμβολισμοὶ τῆς Μικρῆς Εἰσόδου	658-663
δ) Ὁ συμβολισμὸς τοῦ Τρισαγίου Ὑμνου	663-664
ε) Ὁ συμβολισμὸς τῶν ἀναγνωσμάτων	664-670
στ) Συμβολισμοὶ μετὰ ἀφορμὴν τῆ Μεγάλῃ Εἴσοδο	670-674
ζ) Συμβολισμοὶ τῶν τελουμένων μετὰ τὴν Μεγάλῃ Εἴσοδο καὶ μέχρι τὴν ἀγία Ἀναφορὰ	675-679
(i) Τὸ κλείσιμο τῶν θυρῶν τοῦ ἱ. Βήματος	675-677
(ii) Ὁ ἀσπασμὸς τῆς εἰρήνης καὶ τὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως	677-679
η) Συμβολικὴ ἐρμηνεία τῆς ἀγίας Ἀναφορᾶς	679-683
(i) Συμβολισμοὶ μετὰ ἀφορμὴν τὴν εὐχὴν τῆς Ἀναφορᾶς.	679-681
(ii) Ἀνάμνηση - Ἐπίκληση - Δίπτυχα	681-683
θ) Συμβολισμοὶ περὶ τὴν Θ. Μετάληψη	683-686
3. Πρὸς ἓνα σχεδιάγραμμα τῆς Θ. Λειτουργίας μετὰ βᾶση τὰ βυζαντινὰ Ὑπομνήματα	686-694

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Η΄

Ο ἄΡΤΟΣ ΤΗΣ Θ. ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑΣ:

Η ΠΕΡΙ ΑΖΥΜΩΝ ΕΠΙΣ ΤΟΥ 11ου ΑΙΩΝΑ

A) Τὸ θέμα τῶν ἀζύμων πρὶν ἀπὸ τὴν ἔριδα	695-701
1. Ἐπιφάνιος καὶ Ἐβιονίτες	696
2. Ἄζυμα καὶ Ἀππολιναρισμός.	696
3. Ἡ μαρτυρία τοῦ Γρηγορίου Νύσσης	697
4. Ἰ. Χρυσόστομος	697-698
5. Ἀμβρόσιος Μεδιολάνων καὶ Πέτρος ὁ Ἰβηρας (+487)	698-699
6. Ἡ περὶ Ἀρμενίων μαρτυρία	699
7. Οἱ θέσεις Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ	699-701
8. Ἡ λειτουργικὴ πρακτικὴ τῆς Δύσεως	701
B) Τὸ ἱστορικὸ πλαίσιο τῆς ἔριδος (11 ^{ος} αἰ.)	701-707
1. Ἡ ἐπιστολογραφία τοῦ Πέτρου Ἀντιοχείας	702-703
2. Οἱ θέσεις τοῦ Μ. Κηρουλαρίου στὴν Ἐπιστολὴν τοῦ πρὸς τὸν Πέτρο Ἀντιοχείας	703-704
3. Οἱ θέσεις τοῦ Λέοντος Ἀχριδῶν (Βουλγαρίας, +1056) περὶ τῶν Ἀζύμων	704-705
4. Ὁ Νικόλαος Μεθώνης (+ 1196) περὶ τοῦ ἄρτου τῆς Θ. Εὐχαριστίας.	705

5. Ό ΕΒΕ 2146	706-707
Γ) Έν επίλογω	707

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Θ':

Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΠΡΟΗΓΙΑΣΜΕΝΩΝ ΔΩΡΩΝ

A) Είσαγωγή στην έρευνα περι τής Λειτουργίας των Προηγιασμένων	710-711
B) Η γένεση τής Λειτουργίας των Προηγιασμένων.	711-715
1. Ίδιωτική Θ. Μετάληψη στην πρώτη Έκκλησία.	711-713
2. Θ. Ευχαριστία των αίρετικών και Μετάληψη Προηγιασμένων	713-714
3. Η νηστεία και η «Λειτουργία του λόγου».	714-715
Γ) Περαιτέρω εξέλιξη και διαμόρφωση τής Λειτουργίας των Προηγιασμένων	715-722
1. Οί πρώτες μαρτυρίες επιτελέσεως των Προηγιασμένων	715-716
α) Το <i>Πασχάλιο Χρονικό</i>	715
β) Τα <i>Θαύματα τής άγίας Παρθένου Μαρίας του Χοζεβά</i>	715-716
γ) Ό 52 ^{ος} κανόνας τής έν Τρούλλω Συνόδου (692)	716
2. Το θέμα τής συγγραφής των Προηγιασμένων.	716-719
3. Τίτλος και συχνότητα τελέσεως των Προηγιασμένων	719-722

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι':

ΟΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΤΩΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ

A) Οί Λειτουργίες των λειτουργικών τύπων τής Άνατολής (έπιγραμματική αναφορά).	722-725
1. Άλεξανδρινός λειτουργικός τύπος.	723-724
α) Αιγυπτιακή Έκκλησία	723
β) Κοπτική Έκκλησία	723
γ) Αιθιοπική Έκκλησία	723-724
2. Άντιοχειανός λειτουργικός τύπος	724-725
α) Ύπομνήματα 4ου-5ου αί.	724
β) Βυζαντινή Έκκλησία	724
γ) Συρο-αντιοχειανή Έκκλησία.	724
δ) Μαρωνιτική Έκκλησία.	724
ε) Άρμενική Έκκλησία.	724-725
στ) Αιγυπτιακή Έκκλησία	725
3. Συρο-ανατολικός λειτουργικός τύπος	725
α) Άσσυριακή και Χαλδαϊκή Έκκλησία	725
β) Έκκλησία του Συρο-Μαλαμπάρ	725
γ) Μαρωνιτική Έκκλησία.	725
B) Σημαντικές Λειτουργίες τής Άνατολής (έκτενέστερη αναφορά).	725-745
1. Η Λειτουργία Ίακώβου του άδελφοθέου και ή ευχαριστιακή παράδοση των Ίεροσολύμων	725-733
α) Είσαγωγικά	726-729
β) Η έκδοση του κειμένου	729-730

γ) Ἡ δομή, τὸ περιεχόμενο καὶ ἡ λειτουργικὴ παράδοση, τὴν ὁποία ἀπηχεῖ ἡ Λειτουργία Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοθέου	730-733
δ) Ἐπιλογικὰ	733
2. Ἡ Λειτουργία τοῦ Μάρκου καὶ ἡ εὐχαριστιακὴ παράδοση τῆς Ἀλεξάνδρειας	733-738
α) Εἰσαγωγικὰ	734-735
β) Ἡ ἔκδοση τῆς Λειτουργίας	735
γ) Ἡ τυπικὴ διάταξη	735-736
δ) Θεολογικὰ σχόλια	737-738
3. Ἡ Λειτουργία Πέτρου	738-739
4. Ἡ Λειτουργία Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου	739-745
α) Εἰσαγωγικὰ/ Ἡ γνησιότητα τῆς Λειτουργίας	739-741
β) Οἱ ἐκδόσεις τῆς Λειτουργίας	741-742
γ) Ἡ τυπικὴ διάταξη	742-744
δ) Θεολογικὰ σχόλια	744-745

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΑ΄:

Η ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΗ ΕΥΧΟΛΟΓΙΑΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΤΗΣ Θ. ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑΣ

A) Τὰ χειρόγραφα εὐχολόγια ὡς μαρτυρίες περὶ τῆς Θ. Εὐχαριστίας	747-757
1. Βασικὴ βιβλιογραφία	747-748
2. Χειρόγραφοι κώδικες (πίνακας ἀνὰ βιβλιοθήκη)	748
α) Ἀθήνα	748-749
(i) Βυζαντινὸ Μουσεῖο (BM)	748
(ii) Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης (ΕΒΕ)	747-749
β) Ἄθως	749-751
(i) Ἰ. Μ. Βατοπεδίου (Βα)	749
(ii) Ἰ. Μ. Διονυσίου (Δ)	750
(iii) Ἰ. Μ. Καρακάλου (Κα)	750
(iv) Ἰ. Μ. Κουτλουμουσίου (Κ)	750
(v) Ἰ. Μ. Κωνσταμονίτου (Κω)	750
(vi) Ἰ. Μ. Μεγίστης Λαύρας (Λ)	750
(vii) Ἰ. Μ. Παντελεήμονος (Πα)	751
(viii) Ἰ. Μ. Φιλοθέου (Φ)	751
γ) Κρυπτοφέρρη (Grottaferrata: G Γ β)	751
δ) Λένινγκραντ, Δημοτικὴ Βιβλιοθήκη (L)	751
ε) Μεσσήνη (Κάτω Ἰταλία), Πανεπιστημιακὴ Βιβλιοθήκη (Me)	751
στ) Μετέωρα (Ἰ. Μ. Μεταμορφώσεως)	752
ζ) Μόσχα (Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη)	752
η) Παρίσι (Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη)	752-753
(i) Fonds Coislin (C)	752
(ii) Supplément grec	752-753
θ) Πάτμος (Π), Ἰ. Μ. Ἰ. Θεολόγου	753
ι) Ρώμη (Βιβλιοθήκη Βατικανοῦ)	753-756
(i) Codices Barberiniani Graeci (B)	753-754

(ii) Codices Borgiani Graeci (Bo)	754
(iii) Codices Chisini Graeci (Ch)	754
(iv) Codices Ottoboniani (Ot.)	754
(v) Codices Palatini (Pa)	754-755
(vi) Codices Reginenses/ Pii II (R)	755
(vii) Codices Vaticani Graeci (V)	755-756
(ια) Σινᾶ (Σ), Ἱ. Μ. Ἀγίας Αἰκατερίνης	756-757
B) Ἡ χειρόγραφη εὐχολογιακὴ παράδοση τῆς Θ. Λειτουργίας τοῦ	
Ἱ. Χρυσοστόμου	757-766
(α) Ἡ οἰκογένεια τῶν βαρβερινῶν χειρογράφων,	
τῆς Κρυπτοφέρρης καὶ τοῦ Πορφυρίου Οὐσπένσκυ	758-763
(i) Τὸ βαρβερινὸ Εὐχολόγιο	758-760
(ii) Τὸ εὐχολόγιο τοῦ Πορφυρίου Οὐσπένσκυ	760-762
(iii) Τὸ εὐχολόγιο Κρυπτοφέρρη Γ β VII	762
(iv) Τὸ εὐχολόγιο Κρυπτοφέρρη Γ β IV	762-763
(v) Τὸ εὐχολόγιο Κρυπτοφέρρη Ζ. δ. II	763
(β) Ἡ δεύτερη οἰκογένεια χειρογράφων	763-766
(i) Τὸ εὐχολόγιο Sebastianov 474 [Μόσχα ἐλληνικὸς 27],	
τοῦ 10ου αἰ.	763-764
(ii) Ὁ κώδικας Τιμίου Σταυροῦ 109	764
(iii) Οἱ πρῶτες μαρτυρίες τῆς σύγχρονης μορφῆς	
τῆς χρυσοστομικῆς Λειτουργίας	765
(iv) Ἡ μετάφραση τοῦ Λέοντος Τοσκάνης	765-766
(γ) Συμπεράσματα	766
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	769-811
ΠΙΝΑΚΑΣ ΟΡΩΝ	813-825
ΠΙΝΑΚΑΣ ΒΙΒΛΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ	827-829
ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΗΓΩΝ ΤΗΣ ΛΑΤΡΕΙΑΣ	831-832
ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ	833-836
ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ	837-848